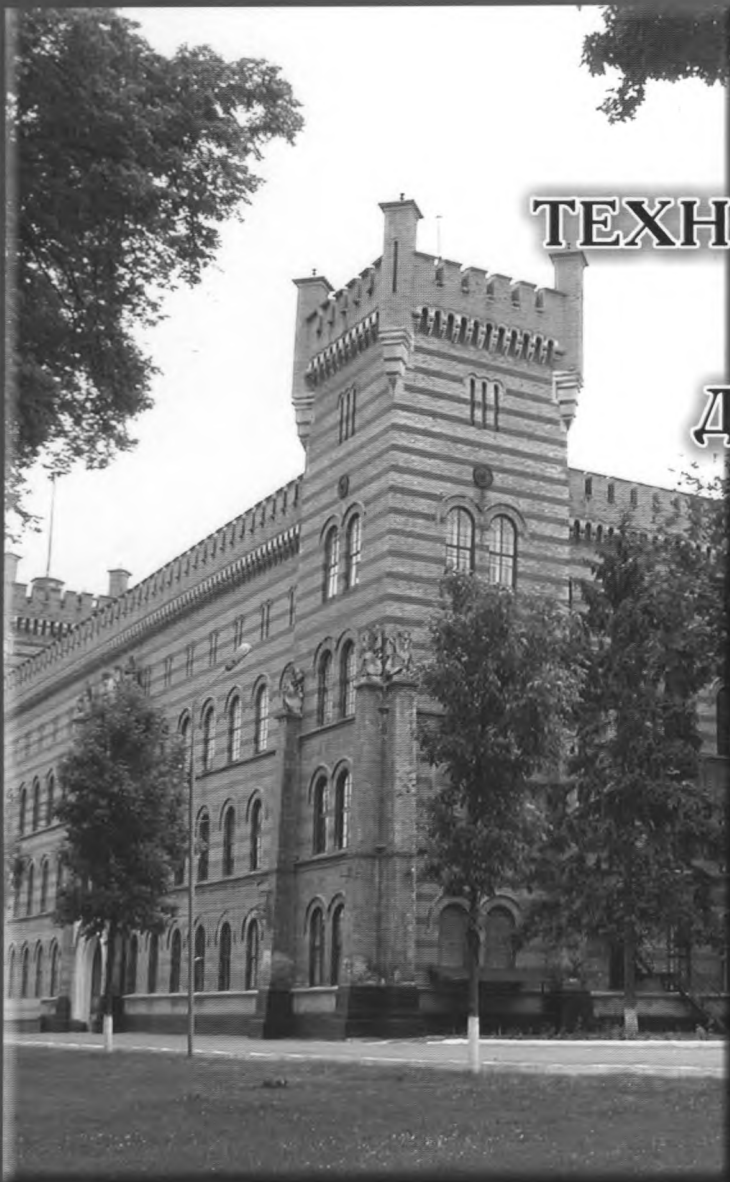


ISSN 2411-4685

Державна служба України з надзвичайних ситуацій  
Національна академія педагогічних наук України  
Департамент освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації  
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності  
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України  
Інститут інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України  
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України



**ІНФОРМАЦІЙНО-  
КОМУНІКАЦІЙНІ  
ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ  
ОСВІТІ:  
ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ,  
ПЕРСПЕКТИВИ**

**ЗБІРНИК  
НАУКОВИХ  
ПРАЦЬ**

**Випуск 5**

**Львів-2017**

*Рекомендовано до друку вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 2 від 4 жовтня 2017 р.)*

**Рецензенти:**

**ЗІНЬКОВСЬКИЙ Юрій Францевич**, доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» імені Ігоря Сікорського.

**ОЛІЙНИК Віктор Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, ректор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

**МАТВІЄНКО Ольга Василівна**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, проректор з наукової роботи Київського національного лінгвістичного університету.

**Редакційна колегія:**

**КРЕМЕНЬ Василь Григорович**, д.філос.н., проф., дійсний член НАН і НАПН України, президент НАПН України, президент Товариства «Знання» України (голова).

**КОЗЯР Михайло Миколайович**, д.пед.н., проф., член-кореспондент НАПН України, генерал-лейтенант служби цивільного захисту, ректор Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (заступник голови).

**НИЧКАЛО Нелля Григорівна**, д.пед.н., проф., дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України (заступник голови).

**БИКОВ Валерій Юхимович**, д.т.н., проф., дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

**БИКОВА Олена Валентинівна**, к.пед.н., доц., начальник управління європейської інтеграції та міжнародного співробітництва ДСНС України (за згодою).

**ГУРЕВИЧ Роман Семенович**, д.пед.н., проф., дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

**КОВАЛЬ Мирослав Стефанович**, к.пед.н., проф., перший проректор з науково-педагогічної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

**КУЗИК Андрій Данилович**, д.с.-т.н., проф., проректор з науково-дослідної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

**ЛИТВИН Андрій Вікторович**, д.пед.н., проф., завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

**ЛУК'ЯНОВА Лариса Борисівна**, д.пед.н., проф., член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

**МАНДЗІЙ Любомира Степанівна**, к.політ.н., доц., директор департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації.

**РАДКЕВИЧ Валентина Олександрівна**, д.пед.н., проф., дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

**СПІРІН Олег Михайлович**, д.пед.н., проф., член-кореспондент НАПН України, заступник директора з наукової роботи Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

**ТОПУЗОВ Олег Михайлович**, д.пед.н., проф., член-кореспондент НАПН України, віце-президент НАПН України.

**ТИМЕНКО Володимир Петрович**, д.пед.н., проф., учений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України.

**ШУНЕВИЧ Богдан Іванович**, д.пед.н., проф., директор Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

**Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, І 74 перспективи.** Збірник наукових праць. Випуск 5. / За ред. М.М. Козяра, Н.Г. Ничкало. – Львів: ЛДУ БЖД, 2017. – 392 с.

Висвітлено проблеми методології, теорії і методики підготовки фахівців до використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Проаналізовано сучасні підходи до формування професійної компетентності учнів, курсантів і студентів, а також підготовки педагогічних працівників до впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, створення і використання електронних освітніх ресурсів. Проаналізовано проблеми менеджменту інноваційних освітніх проектів і програм та управління інформаційною безпекою і культури безпеки професійної діяльності.

Для педагогів загальноосвітніх, професійних, вищих навчальних закладів та інститутів післядипломної освіти, наукових працівників, аспірантів, докторантів.

# З М І С Т

## Секція 1.

### МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

<i>Кремень В.Г.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – КРИЗА КУЛЬТУРИ ЧИ НОВЕ БУТТЯ? .....	3
<i>Ничкало Н.Г.</i> СУБДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКИ: ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ КОНТЕКСТИ.....	9
<i>Балицька В.О., Ярицька Л.І.</i> ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ РОБОТИ З ФІЗИКИ ЗА ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ «EXCEL».....	15
<i>Гуревич Р.С., Гордійчук Г.Б., Радійчук В.А.</i> КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КОМПЕТЕНЦІЯ ВИКЛАДАЧА У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ПРОБЛЕМА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ .....	23
<i>Гуржій А.М., Карташова Л.А., Пліш І.В.</i> ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ: ВІДКРИТИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ОСВІТНІЙ РЕСУРС – ПЕРСПЕКТИВА ВПРОВАДЖЕННЯ.....	28
<i>Jan Sikora</i> EDUKACYJNE WYZWANIA W SPOŁECZEŃSTWIE SIECI .....	34
<i>Alan Flowers</i> ACTIVE LEARNING – SOMETHING OLD, SOMETHING NEW .....	38
<i>Franciszek Szlosek</i> SZKOŁA WIRTUALNA JAKO WYZWANIE EDUKACYJNE XXI WIEKU .....	42
<i>Ємельяненко С.О., Михалічко Б.М., Лавренюк О.І., Щербина О.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТРЕНАЖЕРІВ ДЛЯ ВИШКОЛУ РЯТУВАЛЬНИКІВ .....	45
<i>Калюжна Т.Г.</i> ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ .....	49
<i>Коломієць А.М., Коломієць Д.І., Громов Є.В.</i> МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ НАУКОВЦІВ ПОШУКУ НАУКОМЕТРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ .....	54
<i>Лаврентьєва О.О.</i> ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ .....	58
<i>Макович Х.Я.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	61

<i>Молодиченко В.В., Молодиченко Н.А.</i> ДИНАМІКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНТЕНСИВНОГО РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	65
<i>Нітенко О.В.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНШОМОВНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ПРАВА .....	69
<i>Пастухов С.М., Рябцев В.Н.</i> МЕТОДОЛОГІЯ ОБЕСПЕЧЕННЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ .....	74
<i>Разенкова Н.В.</i> ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ .....	77
<i>Стасюк М.Ф.</i> ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФАКТОРИЗАЦІЇ .....	84
<i>Цюприк А. Я.</i> ЕТАПИ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧ. ХХІ ст. ....	89

## Секція 2. ПРОБЛЕМИ ПСИХОПЕДАГОГІКИ БЕЗПЕКИ

<i>Баклицький І.О., Слободяник В.І.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСЕЙ СХИЛЬНОСТІ ДО РИЗИКУ СПРОБІТНИКІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ДСНС УКРАЇНИ.....	93
<i>Голубко В.Є., Нагірняк В.Є.</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ КУРСАНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ .....	97
<i>Демків А.М., Литвиновський Є.Ю.</i> НА ШЛЯХУ ДО ПРЕДМЕТУ ТА МЕТОДОЛОГІЇ “ПСИХОПЕДАГОГІКИ БЕЗПЕКИ” .....	101
<i>Денькович І.В., Лозинський А.Ф.</i> ОФІЦЕРИ-УКРАЇНЦІ ВИПУСКНИКИ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) .....	105
<i>Заверуха О.Я.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ БАТЬКІВ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ .....	111
<i>Ковальчук А.М., Петренко А.М., Лоїк В.Б.</i> ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	116
<i>Кривошишина О.А.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ОСОБИСТОСТІ – ЖЕРТВИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	122

*А. М. Ковальчук, канд. наук з фіз. вих. та спорту, доцент,  
А. М. Петренко, В. Б. Лоїк, канд. техн. наук, доцент,  
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів*

## ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РЯТУВАЛЬНИКІВ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Стаття висвітлює аналіз підготовки рятувальників на воді, котрі реалізують державну політику та завдання оперативно-рятувальної служби щодо захисту людей. Також визначено мету та завдання підготовки рятувальників на воді. Розкрито проблеми теоретичної та практичної складової їхньої професійної підготовки, а також перспективи подальших досліджень із метою наближення національних стандартів до Європейських. Запропонована концепція розвитку та проведення рятування на воді в Україні, а також модель проведення підготовки рятувальників на воді.

**Ключові слова:** рятувальник, екстремальні умови, професійна підготовка, ризик.

The article covers the analysis of the preparation of rescuers on the water, which implement the state policy and the tasks of the rescue service in protecting people. The goal and objectives of preparing rescuers on the water are also defined. The problems of the theoretical and practical component of their professional training, as well as prospects for further research with the purpose of approximation of national standards to European ones, are revealed. The concept of development and implementation of water saving in Ukraine is proposed, as well as a model for preparing rescue workers on the water.

**Key words:** rescuer, extreme conditions, professional training, risk.

Статья освещает анализ подготовки спасателей на воде, которые реализуют государственную политику и задачи оперативно-спасательной службы по защите людей. Также определены цели и задачи подготовки спасателей на воде. Раскрыты проблемы теоретической и практической составляющей их профессиональной подготовки, а также перспективы дальнейших исследований с целью приближения национальных стандартов к европейским. Предложена концепция развития и проведения спасения на воде в Украине, а также модель проведения подготовки спасателей на воде.

**Ключевые слова:** спасатель, экстремальные условия, профессиональная подготовка, риск.

Порушення основних правил і заходів безпеки на воді нерідко приводять до утоплення. Смертність від утоплення складає приблизно 7% від загальної кількості смертей від нещасних випадків.

Звичайні методи, які вже дали важливі результати з профілактики утоплень (інформація про ризики на воді, навчання плаванню, роль преси, патрулювання на пляжах тощо) в теперішній час слід визнати вичерпаними, оскільки вони не впливають на вирішення проблеми. Тому необхідний пошук нових інструментів, які дозволять зробити рятування на воді ще ефективнішим.

Сучасна концепція безпеки і рятування на воді враховує висновки постійних комісій із питань екології, природних ресурсів і рекреації, з питань бюджету, соціально-економічного розвитку і комунальної власності. Вона будується відповідно до чинного законодавства:

- Статті №143 Конституції України [2].
- Кодексу цивільного захисту України (статті 22, 23, 48) [3].
- Водного кодексу України (стаття 47) [4].
- Розпорядження Президента України від 14 липня 2001 року №190/2001-р. «Про невідкладні заходи щодо запобігання загибелі людей на водних об'єктах» [5].
- Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2002 р. № 264 «Про затвердження Порядку обліку місць масового відпочинку населення на водних об'єктах» [6].
- Постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» [7].

– Наказу МНС України від 03.12.2001 № 272 «Про затвердження Правил охорони життя людей на водних об'єктах України», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 01.02.2002 за №95/6383 [8].

– Наказу МНС України від 23.11.2012 № 1342 «Про затвердження Положення про водолазну службу МНС України», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.12.2012 за №2089/22401 [9].

Організація виконання державних Законів, Розпоряджень і Програм здійснюється місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, санітарно-епідеміологічною станцією, державним управлінням охорони навколишнього середовища, комунальною аварійно-рятувальною службою на водних об'єктах.

Основними причинами загибелі людей на водних об'єктах є:

– недостатній рівень та ефективність інформаційно-профілактичної роботи серед населення з питань запобігання нещасним випадкам на водних об'єктах;

– недотримання громадянами правил поведінки на воді, купання у нетверезому стані, необережність при ловлі риби тощо;

– низька оперативність рятувальних підрозділів при реагуванні на нещасні випадки на воді;

– зволікання органів місцевого самоврядування, власників та орендарів водних об'єктів щодо визначення місць відпочинку населення на воді, купання та рибальства;

– невпорядкованість більш як на 90% водних об'єктів місць для відпочинку та купання, відсутність на них попереджувальних та інформаційних знаків, а також рятувальних постів;

– низький рівень ефективності заходів щодо попередження нещасних випадків і надзвичайних ситуацій на воді, в першу чергу у сільській місцевості.

В основу концепції розвитку та проведення рятування на воді в Україні брався до уваги досвід:

– Міжнародної Федерації ILS [12], організації з приблизно 25 000 000 рятувальників, яка працює у галузі безпеки осіб, що проживають в акваторії в чотирьох регіональних філіях: Африки, Америки (північ, південь), Азіатсько-Тихоокеанського регіону і Європи.

– Світова Федерація підводної діяльності CMAS, дайвінг організації, метою якої є сприяння і розвиток спорту [14];

– Законодавства України;

– Львівського державного університету безпеки життєдіяльності [13];

– Центрально-рятувальної водолазної служби України [13].

Для досягнення мети необхідно підготувати рятувальників до проведення рятувальних робіт розпочинати з: плавання, дайвінгу, рятування під водою, надання першої допомоги.

В зв'язку із значним показником ризику на воді пов'язаними з великою кількістю утоплень, як один із пріоритетних напрямків реалізації загальнодержавної політики з безпеки цивільного захисту, виникає необхідність в підготовці професійних рятувальників на воді.

Робота в Службі цивільного захисту вимагає від рятувальників наявності таких рис характеру, як свідомість відповідальності перед суспільством, готовність до надання допомоги, а також технічні знання та навички в області техніки рятування потопаючих. Завданням служби рятування потопаючих на воді є захист людей від небезпеки, якою вони можуть піддаватися під час купання або плавання. Щоб не допускати загибелі людей, проводиться ряд профілактичних заходів. До них відносять: контроль на пляжах, усне і письмове інструктування про правильну поведінку у воді, використання плакатів, підготовка плавців-рятувальників.

Професія рятувальника на воді завжди пов'язана з ризиком. Тому, для кожного конкретного випадку, перш ніж виконувати свої службові обов'язки, майбутні рятувальники повинні пройти спеціальну підготовку та підтвердити наявність у них необхідних знань, умінь і кваліфікації. Адже в іншому випадку, ряд дій рятувальника можуть призвести до травматизму і загибелі, як постраждалих людей, так і членів його команди.

Враховуючи ризико-орієнтований підхід до підготовки рятувальника на воді слід заважити в необхідності реалізації в підготовчому курсі наступних принципів:

- підготовка спеціаліста, здатного розумно, швидко і правильно діяти при ліквідації екстремальних ситуацій та їх наслідків, пов'язаних з рятуванням людей на воді;
- попередження надзвичайних ситуацій, з дотриманням всіх вимог до охорони праці рятувальника.

Вище вказані цілі реалізуються на основі вирішення завдань по формуванню відповідних знань та вмінь, при цьому пріоритет віддається саме практичним навичкам. Теоретичні знання вводяться в тій мірі, в якій будуть сприяти навчанню рятувальника оптимальним діям у складній обстановці.

Формування знань і умінь супроводжується закріпленням на різних заняттях таких необхідних рятувальнику якостей особистості, як оперативність мислення в надзвичайних ситуаціях, психологічна стійкість, фізична мобільність, витривалість.

Завданнями навчання є підготовка рятувальників, які володіють:

- теоретичними знаннями будови прибережної зони і захисних смуг, пляжів, басейнів і їх обладнання, типів хвиль і течій, правил поведінки на воді;
- умінням оцінювати обстановку для прийняття рішень щодо організації та ведення рятувальних та інших невідкладних робіт;
- практичними навичками надання допомоги потерпаючим від лиха на воді з використанням різних видів рятувальних засобів;
- досвідом рятування потоплюючих та реанімаційної допомоги при утопленні.

У результаті навчання рятувальник на воді повинен:

**Знати:**

- алгоритми професійних дій;
- суть виконуваних ним робіт;
- принципи організації пляжів, басейнів берегових зон, процес утворення і поведінки течій і хвиль;
- основи застосування спеціальних аварійно-рятувальних засобів, обладнання, приладів, інструментів і пристосувань;
- вимоги до організації та безпеки на воді в дитячих оздоровчих закладах літнього відпочинку;
- способи пошуку, вилучення та транспортування постраждалих у воді;
- порядок застосування простіших методів реанімації;
- техніку безпеки при веденні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в різних умовах на воді;
- основи виживання в різних кліматичних та природних умовах.

**Вміти:**

- правильно виконувати всі дії з порятунку потоплюючих, давати їм теоретичне обґрунтування;
- правильно експлуатувати пошуково-рятувальне обладнання, захисний одяг, дотримуючись техніки безпеки;
- виконувати функціональні обов'язки рятувальника при веденні рятувальних робіт;
- назначати види рятувальних робіт, застосовувати конкретні методи та прийоми дій на всіх етапах їх проведення;
- застосовувати і ефективно використовувати спеціальні рятувальні засоби, обладнання, спорядження, інструмент;
- грамотно вирішувати ситуаційні задачі практичного характеру з використанням спеціального медичного обладнання;
- надавати першу медичну допомогу постраждалим, застосовувати найпростіші методи реанімації дефібриляції;

- добре плавати;
- створювати умови для роботи і відпочинку в екстремальних умовах.

**Бути ознайомленим:**

- із законодавчою базою в області водовикористання, Водним і Земельним кодексами, правовим режимом прибережних захисних смуг;
- з основними схемами та елементами басейнів, пляжних конструкцій і споруд;
- з вітчизняним і закордонним досвідом проведенням рятувальних робіт.

Основними формами організації підготовки рятувальників на воді є: теоретичні заняття (лекції), практичні заняття (включаючи медичну підготовку) і самостійна робота.

Для підвищення мотивації і збільшення ефективності освітньої діяльності в теоретичні та практичні заняття необхідно включати елементи проблемного навчання на основі введення питань і ситуаційних задач теоретичного і практичного плану.

Порядок підготовки рятувальників на воді визначається тим, що спочатку дається загальний курс знань прибережної зони і захисних смуг, пляжів, басейнів і їх облаштування, типи хвиль і течій, рятування потоплюючих та реанімаційної допомоги при утопленні, правил поведінки на воді що створить базу для умінь, пов'язаних з проведенням рятувальних робіт. Все це дасть можливість уникнути непередбачених ситуацій, врятувати потоплюючого, вчасно надати медичну допомогу, уникнути небезпечних ситуацій, адже нерідко потоплююча людина поводить себе неадекватно, чим створює труднощі рятувальнику.

**Теоретична підготовка** включає в себе заняття з вивчення:

- природних явищ та охорони навколишнього середовища;
- характеристик прибережних морських рельєфоутворюючих процесів, факторів формування морських берегів, основних понять про типи берегів, хвиль і течій;
- основ наукових знань про психологічні особливості поведінки людини на воді, психології потоплюючої людини;
- особливостей фізіологічної будови людського організму;
- основ порятунку і надання першої допомоги.

У теоретичній підготовці викладаються короткі передумови застосування рятувальних засобів, інструментів, пристосувань з одночасним створенням навчальних проблемних ситуацій. Тому читання лекцій повинно проводитися з наочними посібниками та відповідним матеріальним забезпеченням.

На заняттях рекомендується використовувати плакати, фрагменти відеофільмів, що демонструють різні надзвичайні ситуації (НС) на воді, що дозволяють класифікувати НС за ознаками. Необхідно ознайомити слухачів з аварійно-рятувальними засобами, обладнанням. Заняття слід проводити в навчальній аудиторії. Лекції проводяться з використанням технічних засобів навчання. Розмір групи повинен становити від 10 до 15 чоловік.

**Практична підготовка** проводиться з метою:

- поглиблення теоретичних знань та відпрацювання практичних прийомів роботи з рятувальними засобами, інструментами і пристосуваннями;
- освоєння технологій проведення рятувальних робіт у воді, на воді та на березі.

Практична підготовка складається з виконання операцій по підготовці технічних засобів до роботи, тренувань з виконання рятувальних робіт з використанням засобів, обладнання, інструменту та пристосувань, відпрацювання прийомів порятунку.

Методика проведення практичного заняття включає коротку розповідь, зразковий показ, тренування по виконанню нормативів проведення рятувальних робіт.

**Медична підготовка.** Заняття з медичної підготовки проводяться фахівцями медичної служби в навчальних аудиторіях і басейнах з використанням імітаційних засобів, тренажерів і штатного рятувального обладнання. Аудиторії і басейни повинні бути оснащені наглядними посібниками, муляжами, а також табельними і підручними засобами надання першої медичної допомоги з використанням відео- та фотоматеріалів.



На початку кожного заняття інструктор пояснює і показує послідовність виконання прийому з надання першої медичної допомоги з використанням табельних і підручних засобів, а потім відпрацьовує їх на практиці з групою.

Розмір групи не більше 8-10 чоловік.

Під час занять рекомендується використовувати наступні засоби навчання:

- плакати;
- мультимедійне та проекційне обладнання;
- засоби індивідуального захисту;
- спеціальну техніку, обладнання, спорядження та інструмент;
- спеціалізовані навчальні класи;
- басейни, «відкриту» воду;
- тренажери і тренажерні комплекси для роботи з аварійно-рятувальним інструментом по наданню першої допомоги та ін.

**Самостійна робота.** Передбачає вивчення невеликих і доступних для засвоєння тем, складання схем, моделей за матеріалами лекцій, роботу з комп'ютерними навчальними програмами, вирішення ситуаційних завдань, виконання практичних завдань з картами, планами, схемами, тренування з використанням спеціального одягу та обладнання, вдосконалення спеціальної і загальної фізичної і плавальної підготовки.

Самостійна робота перевіряється за допомогою різноманітних рятувальних форм контролю: тестові завдання, вирішення різноманітних професійних ситуативних задач з наступною перевіркою і аналізом, усним опитуванням.

**Контроль підготовки.** В процесі навчання здійснюється поточний контроль якості підготовки рятувальників. Підсумковий контроль навчання необхідно направити на перевірку практичних вмінь надавати першу допомогу потерпілому, роботу з рятувальними засобами, використання рятувального спорядження і захисного одягу, вирішення різних ситуаційних завдань з їх теоретичним обґрунтуванням. Для організації навчання та контролю необхідно максимально використовувати комп'ютерні технології.

Всебічне вивчення трудової діяльності рятувальників на воді дозволило виявити комплекс фізичних та психофізіологічних властивостей і якостей, необхідних для представників даної професії. До них слід віднести такі якості, як загальна і силова витривалість, швидкість реакції, гнучкість, уважність, вміння зберігати рівновагу, емоційну стійкість і особистісні якості.

Рятувальник обов'язково повинен володіти міцним здоров'ям, хорошою фізичною формою, витривалістю, бути готовим до серйозних фізичних і психологічних навантажень. Величезне значення має психологічна готовність рятувальника, так як від його витривалості і вміння правильно оцінити ситуацію, швидко прийняти вірне рішення залежить життя людини або навіть декількох людей. В практиці рятування зустрічається багато випадків, які вимагають від рятувальника холонокровності, впевненості в собі, рішучості, знання фізіології, вміння швидко орієнтуватися і застосовувати діючі прийоми. Професійна діяльність рятувальника також передбачає наявність особистісних якостей, які складають основу організаційних здібностей: вміння встановлювати контакт з колегами, знаходження спільної мови з дітьми при роботі в дитячих оздоровчих таборах (ДОТ) ініціативність, стійкість, самовладання і т.д.

Зміст тем підготовки матеріалів по теоретичному, практичному розділах і видам підготовки надає можливість сформулювати повне уявлення про вимоги, які пред'являються до рятувальників на воді.

**Висновок.** На основі проведеного аналізу системи професійно-технічної підготовки рятувальника на воді, з урахуванням ризиків утоплень, запропоновано концепцію підготовки рятувальника на воді. Запропонована концепція розвитку та проведення рятування на воді в Україні, а також модель проведення підготовки рятувальників на воді.

### Список літератури:

1. Лоїк В. Б. Проведення професійної підготовки рятувальників на воді / В. Б. Лоїк, Б. В. Штайн, А. М. Ковальчук // Безпечна вода : колективна монографія. Частина I. – Головна Школа Пожежної Служби : Видавництво АРКА, 2015. – 120 с.
2. Стаття № 143 Конституції України.
3. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (статті 22, 23, 48).
4. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР (стаття 47).
5. Розпорядження Президента України від 14 липня 2001 року №190/2001-р. «Про невідкладні заходи щодо запобігання загибелі людей на водних об'єктах»
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2002 р. № 264 «Про затвердження Порядку обліку місць масового відпочинку населення на водних об'єктах».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту»
8. Наказ МНС України від 03.12.2001 № 272 «Про затвердження Правил охорони життя людей на водних об'єктах України», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 01.02.2002 за №95/6383.
9. Наказ МНС України від 23.11.2012 № 1342 «Про затвердження Положення про водозащиту службу МНС України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.12.2012 за №2089/22401.
10. Постанова Кабінету Міністрів України №11 9 січня 2014 р. «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту»
11. <http://www.ilsf.org/>
12. <http://Europe.ilsf.org/>